Ушбу сонда:

2-3 ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ ТУЗИШ БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР

4 ШАНБА – ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ – ОЛИЙ БАХТ

ГАЗЕТА 1991 ЙИЛ 21 МАРТДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ISHONCH

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

2004 йил 17 январ, шанба № 8 (1641)

СЕШАНБА, ЧОРШАНБА, ЖУМА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЧАҚИРУВ ПУНКТИ

Ватан ҳимоячилари кунида Андижонда янги чақирув пункти очилди. Бу ерда ёшларни ҳарбий хизматга чақириш учун барча зарур шароитлар яратилди.

Хусусан, ҳарбий хизматга чақирилувчиларни тиббий кўрикдан ўтказиш хоналари замонавий ташхис ускуналари билан жиҳозланган. Шунингдек, пунктда дам олиш хонаси, ошхона, мажлислар зали, маънавият ва маърифат хоналари барпо этилди.

Янги чақирув пунктида ҳарбий хизматга чақирилувчиларни билим ва кўникмаларини такомиллаштириш ,турли тадбирлар ўтказиш ,шунингдек , уруш ва меҳнат фахрийлари билан учрашувлар ташкил этиш мумкин.

"Туркистон-пресс"

МЕҲР-МУРУВВАТ МАҲАЛЛАДАН

Тошкентда Республика "Маҳалла" жамғармаси, "Маҳалла зиёси" ўқув маркази ҳамда Оқсоқоллар кенгаши "Меҳр ва мурувват йили" муносабати билан "Меҳр-мурувват маҳалладан бошланади" мавзуида анжуман ўтказди.

Асрлар давомида шаклланиб келган маънавий қадриятларимизни, ўзаро меҳр-оқибатли бўлиш каби халқимизнинг азалий фазилатларини кўпроқ маҳаллаларда кўришимиз мумкин,-деди тадбирга сўзга чиққан "Маҳалла" жамғармаси раиси Аъзамжон Гадойбоев. - Бугунги кунда маҳалла жойларда ўзини ўзи бошқариш тизими таянчи сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда. Маҳалланинг миллий урф-одатлар, ҳашар ва бошқа тадбирларни амалга ошириш воситасига айланиб бораётганлиги фикримиз исботидир. Одамлар бир-бирларига меҳр-оқибатли, мурувватли бўлсагина ҳаётда маъно бўлади. Ўтган йили маҳаллаларда кўплаб ободонлаштириш ва бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. 2004 йилни "Меҳр ва мурувват йили" деб номланишида ҳам рамзий маъно бор. Бу маҳаллалар мавқеини кўтариш, бу йўналишда бошлаб қўйилган саъй-ҳаракатларни мантиқий давом эттириш дегани ҳамдир.

Дунёда энг олий туйғу меҳр ва мурувват туйғусидир. Айни шу туйғу орқали қанчадан-қанча ўксик қалблар кўнглига йўл топилади. Азалдан кам таъминланган оилалар, ногиронлар ҳолидан хабар олиб туриш савобли амаллардан ҳисобланган.

Тадбир иштирокчилари маҳаллаларда, айниқса, ёшлар ўртасида ўзаро меҳр-оқибат тушунчаларини тарғиб қилиш муҳим аҳамиятга эга эканлигини таъкидлашди. Шунингдек, юртимизда фаолият юритаётган тўрт мингдан зиёд жамоат ташкилотлари маҳаллалар билан ҳамкорликда тадбирлар ўтказмоқда.

"Туркистон-пресс"

Орамизда меҳнатдан қадр топаётганлар кўп. Шулардан бири «Миришкор» туманидаги «Очил дастурхон» фермер хўжалигининг раҳбари Қодир Абдуллаевдир. У ўтган йилда 41 гектар майдонда деҳқончилик қилиб, мавсумни ўн миллион сўмлик даромад билан якунлади.

Қарши туманидаги «Ўзбекистон мустақиллиги» хўжалигининг пудратчиси Инок Қўлдошев ҳам ҳалол меҳнати орқали обрў орттирганлардан. У пахтадан юқори ҳосил олиб, 4 миллион сўмлик соф фойда олишга эришди.

Суратларда: илғор пудратчи Инок Қўлдошев (чапда) ва фермер хўжалиги бошлиғи Қодир Абдуллаевлар.

Шавкат СУЛТОН олган суратлар

Меҳнат ардоқлаган кишилар

«САРБОН» СУЛОЛАЛАРИ

Ўтган йили Бекобод шаҳридаги «Сарбон» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятининг 50 йиллик тўйи катта тантана билан ўтказилди. Унда автокорхонага кўп йиллик меҳнати сингган кишиларга қимматбаҳо совға ва пул мукофотлари топширилди.

Ушбу корхона тарихига назар ташлайдиган бўлсак, унинг шаҳарни иқтисодий ривожлантиришда алоҳида ўрни борлигини кўрамиз.

Дастлаб 23 та автомобил билан шаҳар саноат корхоналарига хизмат кўрсатишдан бошлаган автобаза 1962 йилда иккига бўлинди. Хизмат доирасининг кенгайиб бориши натижасида 1965 йилдан бошлаб у юқори қувватли, механизациялашган автокорхонага айлантирилди. Жамоа бригада пудрати асосида иш юритиб, юк ташиш ҳажмини кескин оширди. Ўзбекистоннинг меҳнат шуҳрати китобига ташаббускор ҳайдовчи Ҳабибулло Абдужабборов номи киритилди. У бошлиқ бригада пудратининг тажрибаси республикада оммалаштиришга тавсия қилинди. 1993 йилдан бошлаб автокорхона республикада биринчи бўлиб очиқ турдаги акционерлик жамиятига айлантирилди. Шундан буён корхона янги тизимда иш юритиб, вилоят ижтимоий-иқтисодий ҳаётида ўз ўрнига эга бўлиб келяпти. Транспортчилар пахта тозалаш заводларига, Янгийўл, Тошкент ёғ-мой комбинатларига, «Бекободун», «Бекобод-цемент» корхоналарига доимий хизмат кўрсатиб келишмоқда. Бунда Абдужаббор Ҳамидов, Расулжон Ёқубов, Ҳазратқул Ёқубов, Содиқжон Ҳамроқулов, Бобожон Қоплонов, Султон Умаров, Турдиали Ўриновларнинг ҳиссалари катта.

Қувончли томони шундаки, бутун оила аъзолари билан ўз тақдирларини автокорхона билан боғлаган сулолалар кўп. Ёқубовлар оиласидан беш киши, Раҳмонбердиевлар оиласидан уч киши корхонада ишлайди.

Автокорхонанинг юбилейи нишонланган йилда ҳам «Сарбон» жамоаси баракали меҳнат қилди. Йиллик даромад миқдори салкам 500 миллион сўмга тўғри келди. Пуллик хизмат миқдори ҳам 150 фоиздан ошириб бажарилди.

Бу ерда қўшимча даромад олишга жиддий эътибор берилади. Айни чоғда аккумулятор цехи, енгил машиналарни таъмирлаш, кетмон, ўроқ ясаш устахоналари, шлакоблок, минерал сув цехлари ҳам узлуксиз фаолият кўрсатиб, корхонага фойда олиб келяпти.

Меҳнаткашлар, уларнинг оила аъзоларини ижтимоий ҳимоялаш, уларга қулай иш шароитларини яратиш, саломатликларини тиклаш каби ишлар маъмурият ва касаба уюшма қўмитасининг доимий диққат марказида.

Бунинг натижасида ойлик маошлар мунтазам бериб борилмоқда. Ҳар бир ходимга тушлик пули берилади. 24 нафар кишига санаторийларга йўлланма ажратилди. Гуруҳ-гуруҳ бўлиб дам олиш уйларига бориш одат тусига кирган. Маъмурият биносида шифокор хоналари, физкабинет, бепул тиш қўйиш хоналари ишлаб турибди. Дам олиш хоналари, ҳаммом, сауна ишчилар хизматида.

Темур ҲАЙДАРОВ, «Ишонч» мухбири

Фармон ва ижро

КЎНГИЛЛАРДА УНАЁТГАН ЭЗГУЛИК

Президент Ислом Каримовнинг халқимизга хос кечиримлилик ва бағрикенглик тамойиллари ўз аксини топган «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида»ги Фармони шарофати билан озодликка чиқаётганлар ва улар оила аъзоларининг қувончи чексиз. Билиб-билмай адашган кишиларни афв этиш, меҳр-мурувват кўрсатиш уларнинг кўнглида эзгулик уйғотади. Эзгулик эса инсонни яхшиликка етаклайди.

- Вилоятимиздаги жиноят ишлари бўйича судлар томонидан Фармон ижросини тўла таъминлаш борасида изчил чора-тадбирлар амалга ошириляпти,- деди жиноят ишлари бўйича Тошкент вилояти суди раиси ўринбосари Салоҳиддин Сахаддинов ЎзА мухбирига. - Мазкур ҳужжат эълон қилинганидан буён дастлабки суд жараёнларида вилоят бўйича олти юзга яқин айбланувчига нисбатан фармон талаблари қўлланилди. Шунингдек, апеляция, кассация, назорат ва бошқа босқичларда ҳам амнистия акти қўлланилиб, жазо муддатлари қисқартириляпти.

- Эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этганлар, шунингдек, биринчи марта ҳукм қилинган шахслар, башарти улар ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этган бўлса, жазодан озод қилинади,- дейди яна бир суҳбатдошимиз жиноят ишлари бўйича Қибрай туман суди раиси Рустам Акбаров. - Айни шу қоидалар асосида яқинда кўрилган ишлар якуни натижасида эҳтиётсизлик орқасидан жиноят содир этиб, жавобгарликка тортилган М.Икромов, К.Тожибоев, О.Жабаева, Б.Норматова суд залидан озод қилинди.

Маълумотларга қараганда, ҳозирги кунгача вилоятдаги жиноят ишлари бўйича судлар томонидан ўттизга яқин фуқаро амнистия акти бўйича қамоқ жазосидан қутилиб, оиласи бағрига қайтган.

(ЎзА)

УНУТИЛМАС ОНЛАР

Зарафшонда яна бир йирик корхона - «Амантайтов-Гольдфилдз АО» Ўзбекистон-Буюк Британия қўшма корхонаси иш бошлади. Унда олти юз киши меҳнат қилади.

Янги корхонанинг ишга тушишига бағишланган йиғилишда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси раиси Н.Аҳмедов, Навоий кон-металлургия комбинати бош директори Н.Кучерский, Зарафшон шаҳар ҳокими А.Умаров ва бошқалар у мамлакатимиз иқтисодиётининг янада юксалиши ва Ўзбекистон-Буюк Британия муносабатларининг мустаҳкамланишида муҳим аҳамият касб этажагини таъкидлади.

СИФАТ-ДАРОМАД МАНБАИ

Чуст "Пахта толаси" акциядорлик жамияти жамоаси жорий йилда 95 фоиз пахта толасини хорижга экспорт қилишни мўлжалламоқда.

- Бизнинг ишимизда сифат асосий мезон, - деди акциядорлик жамиятининг бош муҳандиси Раҳимжон Абдуллаев "Туркистон-пресс" мухбирига. - Пухта тайёргарлик кўрганимиз туфайли мавжуд техникаларимиз бир маромда ишламоқда. Пахтакорларимиздан қабул қилиб олинган 16 минг 520 тонна хомашёнинг 10 минг тоннаси қайта ишланди. Хорижга 3 минг тонна юқори сифатли тола экспорт қилдик. Пешма-пеш ишлаб чиқарган толамизни Швейцария, Бельгия, Италия мамлакатларига экспорт қилмоқдамиз.

Р. Абдуллаевнинг таъкидлашича, 5 минг 475 тонна чигит қайта ишлаш корхоналарига жўнатилди. 485 тонна сифатли уруғлик чигит тайёрланди.

-Жамоамиздаги 540 нафар ишчи ва ходимларимизнинг нияти битта, деҳқон етиштирган қимматбаҳо маҳсулотни кўз қорачиғидай асраб, қайта ишлашдир. Бу ишда корхонамизнинг Ҳакимжон Маҳкамов, Хайрулло Тўраев, Нурматжон Ҳолматов ва Собиржон Жўраев сингари ишчилари бошқаларга намуна бўлишмоқда.

ЧУҚУР ҲАМДАРДЛИК

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Муҳтарам Президент Жаноблари,

Тошкент аэропортидаги фожиали авиаҳалокатда барча йўловчилар ва экипаж аъзоларининг ҳалок бўлгани ҳақидаги хабар мени ларзага солди.

Германия Федератив Республикаси ҳукумати номидан Сизга ва ҳалок бўлганларнинг яқинларига чуқур ҳамдардлигимни изҳор этишга ижозат бергайсиз.

Герхард ШРЁДЕР,
Германия Федератив Республикасининг Федерал Канцлери

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Муҳтарам Президент Жаноблари,

Мамлакатингизда авиация ҳалокати юз бергани ҳақидаги қайғули хабарни чуқур ғам-ташвиш билан қабул қилдим.

Одамларнинг бебаҳо умри ҳазон бўлгани муносабати билан чин дилдан ҳамдардлик изҳор этиш ва қайғунгизга шерик бўлишга ижозат бергайсиз. Мен барча ҳалок бўлганларнинг оила аъзоларига чин юракдан ҳамдардлик билдираман ва марҳумларнинг руҳларига таскин тилайман.

Камоли эҳтиром ила,

Дзюнъитиро КОИДЗУМИ,
Япония Бош вазири

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Муҳтарам Президент Жаноблари,

Тошкентда содир бўлган авиаҳалокатни эшитиб, чуқур қайғуга ботдим.

Турк халқи ва шахсан ўз номимдан Сиз, Зоти Олийлари орқали дўст ва биродар Ўзбекистон халқига ҳамда ҳалок бўлганларнинг яқинларига таъзия билдираман.

Аҳмет Нeждет СЕЗЕР,
Туркия Республикаси Президенти

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Муҳтарам Президент Жаноблари,

Тошкентда юз берган ва инсонларнинг умрига зомин бўлган авиаҳалокатни эшитиб, чуқур қайғуга ботдим.

Бу аянчли ҳалокатда қурбон бўлганларга Аллоҳдан раҳмат, оилаларига ҳамда дўст ва биродар ўзбек халқига ва Сиз, Зоти Олийларига чуқур таъзиямни билдираман.

Режеп Тайийп ЭРДОҒАН,
Туркия Республикаси Бош вазири

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Тошкентда фуқаро самолёти ҳалокати ва унинг кўпгина шахслар умрига зомин бўлгани тўғрисидаги хабарни чуқур қайғу билан эшитдим.

Сиз, Жаноби Олийларига ва Сиз орқали қурбон бўлганларнинг оила аъзоларига чуқур таъзия ва ҳамдардлигимни билдираман. Қодир Аллоҳдан барчангизни ўз паноҳида асрашини сўрайман.

Камоли эҳтиром ва ҳурмат билан,

Муҳаммад Ҳусний МУБОРАК,
Миср Араб Республикаси Президенти

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

«Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпаниясига қарашли Як-40 самолётининг ҳалокатга учрагани ва натижада ундаги барча йўловчиларнинг қурбон бўлгани тўғрисида чуқур қайғу билан хабар топдим.

Сиз, Жаноби Олийларига ҳамдардлик изҳор этган ҳолда, Худованди каримдан марҳумларни Ўз раҳматига олишини ва бу фожиа қурбонларининг қариндошлари ва яқинларига сабр-тоқат беришини тилаб қоламан.

Саййид Муҳаммад ҲОТАМИЙ,
Эрон Ислом Республикаси Президенти

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Тошкент шаҳри аэропортида «Ўзбекистон ҳаво йўллари» самолётларидан бирининг кутилмаганда даҳшатли ҳалокатга учраши натижасида 32 йўловчи ва 5 нафар экипаж аъзосининг фожиали ҳалок бўлиши муносабати билан чуқур қайғу ва таъзиямизни изҳор этамиз.

Ушбу фожиа муносабати билан Фаластин халқи ва раҳбарияти ҳамда шахсан ўз номимдан Сизга ва Сиз орқали ҳурматли Ўзбекистон ҳукумати ва биродар халқига, шунингдек, ҳалок бўлганларнинг оилаларига чин қалбдан биродарларча ҳамдардлигимни изҳор этаман. Ана шу ҳодиса муносабати билан сизларнинг мусибатингизга шерикмиз ва Қодир Аллоҳдан авиаҳалокат қурбонларини Ўз раҳматига олишини ҳамда уларнинг барча гуноҳларини мағфират қилиб, Жаннатдан мангу жой ато этишини илтижо қиламиз. Биз Аллоҳдан Ўзбекистон халқи ва ҳурматли ҳукуматига ҳамда марҳумларнинг оилаларига сабр-тоқат беришини ҳам тилаб қоламиз.

Ёсир АРАФОТ,
Фаластин Давлати Президенти, Фаластин Озодлик Ташкилоти Ижроия Қўмитаси Раиси, Фаластин Миллий Маъмурияти Раиси

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Жаноби Олийларига

Жаноби Олийлари,

Мамлакатингизда рўй берган авиация ҳалокатида одамлар қурбон бўлгани муносабати билан чин дилдан чуқур ҳамдардлигимни изҳор этишга рухсат бергайсиз.

Муҳтарам Президент Жаноблари, ҳалок бўлганларнинг яқинларига ўз номимдан ҳамда бутун Словакия Республикаси халқи номидан ҳамдардлик билдиришга ижозат бергайсиз.

Рудольф ШУСТЕР,
Словакия Республикаси Президенти

Лоқайдлик-энг катта душман

ЖАРИМА БИЛАН ҚУТУЛДИМ ДЕМАНГ

«Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг талаби – корхоналарда инсоннинг соғлиғини, ишлаш қобилиятини сақлаш, унинг хавфсизлигини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, техникавий, тиббий-гигиеник ва ташкилий тадбирлардан иборат қоида, меъёрларни амалга оширишдан иборатдир.

Шу боис ходимларнинг хизмат вазифасини, раҳбарият топшириғини бажариб юрганда ёки корхона манфаатини кўзлаб қандайдир ишни амалга ошираётганида содир бўладиган бахтсиз ҳодисалар, касб касалликларига чалиниш ҳолларини олдини олиш шу куннинг долзарб вазифаларидан биридир.

Бу юмушни вилоят ҳокимлиги меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармаси, бевосита унинг қошидаги давлат меҳнат техника инспекторлари амалга оширади. Бугунги кунда улар томонидан хўжалик юритиш шаклидан қатъий назар вилоятдаги барча меҳнат жамоаларида меҳнатни муҳофаза қилишга оид қонунчиликка риоя этилиши устидан назорат ўрнатилган. Бошқарма мутахассислари томонидан ўтган йил корхоналарда текшириш ўтказишди. Қоида меъёрларининг бузилиш ҳоллари аниқланиб, уларни бартараф этиш учун корхона раҳбарларига ёзма кўрсатмалар тақдим қилинди. Меҳнаткашлар ҳаётига хавф туғдириб ишлатилаётган 118 та дастгоҳ, машина механизмлар иши вақтинча тўхтатилди. Қонунбузилишларга йўл қўйган 129 нафар мансабдор шахс жарима билан «сийланди».

Қатор меҳнат жамоаларида ишловчиларга етарли иш шароитлари яратилганлигига қарамай, жамият олдидаги ўз масъулиятини чуқур ҳис қилмаган баъзи раҳбарлар ҳам бор. Улар турли сабабларни рўкач қилиб, Қонун талаблари бажарилишини таъминламаяптилар. Оқибатда корхоналарда чангланиш, газланиш , шовқин даражаси, тебраниш кўрсаткичлари, ҳароратнинг паст ёки юқорилиги, ёритилиш даражасининг камлиги ва ҳоказолар сақланиб қолмоқда. Ишчиларга хавфсизлик техникаси бўйича йўл-йўриқлар беришда расмиятчиликка йўл қўйилмоқда. Айрим мутасадди раҳбар ва мутахассисларнинг ўз хизмат вазифаларига эътиборсизликлари туфайли жиҳозлар, машина, механизм, дастгоҳ, ускуналар техник ҳолати носоз ва хавфли ҳолатда ишлатилмоқда. Айланувчи тишли, тасмали, карданлар ҳимоя тўсиқлари билан тўсилмаган, электр кучланиши билан ишлайдиган ускуналар ерга уланмаган, ходимларга махсус ҳимоя воситалари берилмаган. Бундан ташқари, корхона ва ташкилотларда иш жойларини шаҳодатлаш, зарарли шароитда ишловчиларга сут-қатиқ маҳсулотлари, қўшимча таътил бериш, қисқартирилган иш куни белгилаш, зарарлиликни камайтириш каби масалаларга ҳам юзаки муносабатда бўлинаётганлигининг гувоҳи бўламиз. Оддий санитария-гигиена меъёрларига жавоб бермайдиган иш жойлари борлигини ҳам инкор қилиб бўлмайди. Бунинг натижасида вилоят корхоналарида бултур 7 та ўлим, 3 та оғир жароҳат олиш билан туғаган бахтсиз ҳодисалар содир бўлди.

«Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг 19-моддасида мулк, хўжалик юритиш шакли ҳар хил бўлган корхона ва ташкилот, муассаса, жамият, давлат, жамоа, деҳқон, фермер хўжаликлари, кичик, қўшма, хусусий корхона раҳбар-муҳандис, техник (меҳнат муҳофазаси учун масъул) ходимларининг белгиланган тартиб ва муддатларда меҳнат муҳофазаси соҳасидаги билимлари текширувдан ўтиши шарт дейилган. Аммо жойларда бу масалага ҳам юзаки қараб келинаётганини кўриш мумкин. Маълумки, қонунда меҳнат хавфсизлигини таъминлаш масъулияти корхона раҳбари (иш берувчи)га юклатилган. Шунга қарамай, баъзи мансабдор шахслар ҳамон ўз вазифаларига масъулият билан ёндошмаяптилар. Улар бу масалага иккинчи даражали иш деб қарашмоқда.

Қонунда кўрсатилган 28-29-моддаларга эътиборни қаратадиган бўлсак, бахтсиз ҳодиса туфайли ногиронлик белгиланган ходимга бериладиган нафақа, корхона ҳисобидан бир йиллик иш ҳақи, ходим ҳалок бўлган бўлса, унинг қарамоғидагиларга камида ўртача олти йиллик иш ҳақи миқдорида бир йўла бериладиган нафақа тўланиши ва меҳнатга лаёқатсиз оила аъзоларига ҳар ойда зарар тўлови берилиши шарт, лекин баъзи корхона раҳбарлари буни билишмайди, ёки ўзларини билмаганликка олишади.

Баъзи ҳолларда раҳбарлар бахтсиз ҳодисани ишда содир бўлмасдан ходим жароҳатни уйида олди деб ёзиш (ёздириш)га ҳаракат қиладилар. Уларнинг бундай хатти-ҳаракатини меҳнат тўғрисидаги қонунларни қўпол равишда бузиш деб ҳисоблаш мумкин.

Қонуннинг 14-моддасида ходимлар сони 50 нафар ва ундан ошадиган корхоналарда махсус тайёргарликка эга шахслар орасидан меҳнатни муҳофаза қилиш лавозимлари жорий этилиши қайд қилинган. Шунга қарамасдан баъзи жойларда бунга ҳам амал қилинмаяпти. Ёки меҳнат хавфсизлиги назоратчиси тўғридан-тўғри раҳбарга бўйсуниши натижасида ўз вазифасини аниқ бажаролмаётир.

А.ХЎЖАЕВ,
Хоразм вилояти меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармаси бўлими бошлиғи

2004 йил учун ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ

1

Жамоа шартномалари «Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясига бирлашган касаба уюшмаларининг фуқаролик жамиятини шакллантириш шароитидаги ҳаракат дастури»да белгилаб берилган касаба уюшмаларининг ўз аъзоларини ҳимоя қилиш вазифасини амалга оширишда асосий воситалардан бири бўлиб хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда, жамоа шартномаси - корхона (ташкилот, муассаса[1])да иш берувчи билан ходимлар ўртасидаги меҳнатга оид, ижтимоий-иқтисодий, касбга оид муносабатларни тартибга солувчи ва барқарорлаштирувчи норматив ҳужжат сифатида тан олинмоқда.

Жамоа шартномалари ходимлар билан иш берувчиларнинг меҳнатга оид муносабатларини шартнома асосида тартибга солишга ва уларнинг ижтимоий-иқтисодий манфаатларини мувофиқлаштиришга ёрдам бериш мақсадида тузилади. Чунки амалдаги қонунлар бу борада фақат энг кам миқдордаги ижтимоий зарурият даражасини белгилаб берган.

Жамоа шартномалари, мулкчилик шакли, қайси идорага бўйсуниши ва ходимлар сонидан қатъий назар, корхоналар ва уларнинг юридик шахс ҳуқуқи берилган таркибий бўлинмаларида тузилади. Жамоа шартномаси амал қилиш муддатини томонлар белгилайди. Одатда бу муддат ҳаракатдаги тармоқ келишувининг амал қилиш муддатидан ошмайди.

[1]Қуйида «корхона» деб юритилади

Меҳнат жамоаси умумий мажлиси (конференцияси) маъқуллаган, корхона раҳбари ва касаба уюшма қўмитаси раиси (ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи раҳбари) имзо чеккан жамоа шартномаси норматив-мажбурий кучга эга бўлади.

Жамоа шартномаси тузилиши олдидан иш берувчи билан касаба уюшма ўртасида музокаралар олиб борилади. Бунда касаба уюшмаси ёлланма ходимлар номидан қатнашади. Уларнинг манфаатларини ифодалайди ва ҳимоя қилади. Томонлардан бирининг талаби, ташаббуси музокараларни бошлаш учун асос бўла олади. Тегишли ёзма хабар олган тараф етти кунлик муҳлат ичида музокараларга киришиши шарт.

Музокаралар олиб бориш учун томонларнинг тенг сонли вакилларидан иборат комиссия ташкил этилади. Комиссия таркиби, томонлар вакилларига бериладиган ваколатлар, музокаралар давомида уларнинг иш жойи, маоши, меҳнат ва ижтимоий имтиёзлари сақланиб қолиниши масалалари томонларнинг қўшма қарори билан тасдиқланади. Музокара иштирокчиларига жамоа шартномаси мазмунини ташкил этувчи масалаларни эркин танлаш ва муҳокама этишда тўла эркинлик берилади.

Иш берувчилар касаба уюшмалари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органлари кўриб чиқиш учун таклиф этган меҳнатга оид ва ижтимоий-иқтисодий масалалар юзасидан музокаралар олиб боришга мажбурдирлар.

2

Иш берувчилар касаба уюшмаларига, ходимларнинг бошқа вакиллик органларига музокаралар учун ўзларидаги зарур маълумотларни беришлари шарт. Музокараларнинг қатнашчилари, музокара олиб бориш билан боғлиқ бўлган бошқа шахслар, башарти ўзлари олган маълумотлар давлат ёки тижорат сири бўлса, уларни ошкор қилмасликлари керак.

Агар музокаралар жараёнида тарафлар ўзларига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра муросага кела олмаган бўлсалар, баённома тузилиб, унга тарафларнинг бу сабабларни бартараф этиш учун зарур чоралар ҳақидаги тугал равишда баён этилган, шунингдек, музокараларни қайта тиклаш муддатига доир таклифлари киритилади.

Комиссия ишлаб чиққан жамоа шартномаси лойиҳаси корхонанинг таркибий бўлинмаларида муҳокама қилинади ва тушган танқидий фикр-мулоҳазалар ҳамда таклифлар ҳисобга олиниб, меҳнат жамоасининг умумий мажлиси (конференцияси) муҳокамасига қўйилади. Жамоа шартномасига томонлар унинг лойиҳаси меҳнат жамоасининг умумий мажлиси (конференцияси)да маъқуллаганидан кейин уч кун ичида имзо чекишади.

Иш берувчининг манфаатларини ифода этувчи шахслар қуйидагилар учун жавобгар бўладилар:

- жамоа шартномасини тузиш, ўзгартириш ёки тўлдириш юзасидан олиб борилаётган музокараларда қатнашишдан бўйин товлаганлик ёки уларни ишлаб чиқиш ва тузиш муддатини бузганлик ёхуд тарафлар белгилаган муддатда тегишли комиссиянинг ишини таъминламаганлик учун;
- музокаралар олиб бориш ва жамоа шартномасига риоя этилиши устидан текшириш олиб бориш учун керакли ахборот тақдим этмаганлик учун;
- жамоа шартномаси мажбуриятларини бузганлик ва бажармаганлик учун. Касаба уюшмаси, ходимларнинг бошқа вакиллик органи талабига кўра мулкдор ёки у вакил қилган шахс жамоа шартномаси мажбуриятлари бузилишида ёки бажарилмаслигида айбдор бўлган раҳбарга нисбатан қонун ҳужжатларида назарда тутилган чораларни кўриши шарт.

2003 йилда жамоа-шартномавий муносабатлар аҳволини жойларга чиқиб ўрганиш шуни кўрсатдики, жамоа шартномаларини қонун талабларига мувофиқлаштириш борасидаги камчиликлар ҳамма жойда ҳам бартараф этилмаяпти.

Баъзида жамоа шартномаларида касаба уюшма қўмиталарининг обрў-эътиборини оширишга, уларга ходимларнинг корхонадаги чинакам ваколатли, тенг ҳуқуқли орган мавқеини беришга қаратилган энг асосий талаблардан бири - ходимлар билан тузилган меҳнат шартномаларини иш берувчининг ташаббуси билан фақат касаба уюшма қўмитасининг олдиндан розилигини олган ҳолда бекор қилиш мумкинлиги масаласи акс эттирилмаяпти. Буни «Пахтабанк» Чиноз бўлими, Тошкент шаҳридаги «2-Ав-

3

токомбинат» ОАЖ, 17-шаҳар клиник касалхонаси жамоа шартномалари мисолида кўриш мумкин эди.

Баъзида жамоа шартномаларига киритилаётган бандларнинг аксарияти Меҳнат Кодексидан ва «Ишонч» газетасида эълон қилинадиган тавсиялардан ҳеч қандай аниқлик киритмасдан айнан кўчириб олинмоқда ва шу боис мантиқсиз бир ҳолга келтирилмоқда.

Айни вақтда бир қатор жамоа шартномаларида норматив тусдаги қоидалар жамоа шартномасида акс эттирилиши шарт, деб Меҳнат Кодексида бевосита кўрсатма берилган моддалар талаблари ўз ифодасини топмаяпти. Чунончи, Навоий вилоят монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш ҳудудий бошқармаси, «Навоий сувлойиҳа» масъулияти чекланган жамияти, «Жомбойдон» АЖ, Ғузор туман қишлоқ хўжалик коллежи, Қарши Давлат университети, «Шуртангазкимё мажмуаси» АЖ, «Ўзбекфильм» ОАЖ ва бошқа қатор корхоналарда қабул қилинган жамоа шартномалари мисолида шундай аҳволни кузатиш мумкин.

Бу - иш берувчининг ташаббуси билан ходимни бошқа ишга вақтинчалик ўтказиш, ўша давр учун тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдори, иш вақтини жамлаб ҳисоблаб чиқиш тартиби, дам олиш ва байрам кунлари ишга жалб қилиш асослари, брак маҳсулот учун тўланадиган ҳақ миқдорига ва бошқа қатор ҳолатларга тааллуқли масалалардир.

Жамоа шартномаларига, шунингдек, томонларнинг мажбуриятларни сўзсиз бажаришлари учун масъулиятини оширадиган талаблар киритилмаяпти. Чунончи, Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йилнинг 19 мартидаги 88-сонли қарорида касаба уюшмаларига тавсия қилинган тадбирлар, яъни мажбуриятларни бажармаган айбдорларга нисбатан чора кўриш, иш берувчининг айби билан иш ҳақини кечиктиргани учун жавобгарлиги, шу жумладан моддий жавобгарлиги масалаларига хам аксарият жамоа шартномаларида изоҳ берилмаган.

Баъзида жамоа шартномаси ходимга имтиёзлироқ шарт-шароит яратиш ўрнига, унинг аҳволини ҳатто меҳнат қонунлари ва бошқа норматив тусдаги ҳужжатларга нисбатан ёмонлаштирадиган, қонуний ҳуқуқларини чеклаб қўядиган ҳужжатга айланмоқда. Чунончи, Қўрғонтепа туманидаги 15-мактабнинг, Жалақудуқ туман маданият ишлари бўлимининг, Андижон вилоятидаги 152-автокорхонанинг, Ғузор туманидаги «Истиқлол» ширкат хўжалигининг, Қарши 16-сонли автобус саройи акциядорлик жамиятининг, «Қамаши Сувоқава» корхонасининг, «Коском» қўшма корхонасининг жамоа шартномаларига қонунга зид меъёрлар киритилган эди.

Баъзи жамоа шартномаларида ҳаракатдаги тармоқ келишувлари меъёрлари инобатга олинмаган. Бунга «Биокимё» АЖ, «Омад» ОАЖ, «Технолог» АЖ, Учқўрғон туман маданият бўлими, «Наманганмаш» ОАЖ, «Наманган Телеком» АЖ, «Қорақалпоқ гўшт-

4

сут савдо» АЖ, «Сирдарё газтаъминот», «Хоразм насос станциялари ва электр тармоқлари», Тахиатош ТЭЦ корхоналари, Ангрен кўмир кесими, Тошлоқ туман халқ таълими бўлими жамоа шартномаларини мисол тариқасида кўрсатиш мумкин.

Шунинг учун ҳам касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши Раёсатининг қарори билан жорий этилган жамоа шартномалари лойиҳаларини экспертиза қилиш ва қабул қилинганларини рўйхатдан ўтказиш тартиби ушбу жараёнга ижобий таъсир кўрсатишнинг бирдан-бир йўлидир. Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, ушбу масалага жиддий ёндошилган жойларда жамоа шартномаларининг савияси анча кўтарилди.

Лекин буни барча касаба уюшма органлари тушуниб етишди, деб бўлмайди. Масалан, автотранспорт ва йўл хўжалиги ходимлари касаба уюшма Андижон вилоят қўмитаси, маданият ходимлари касаба уюшмаси Андижон ва Фарғона вилоят қўмиталари, алоқа ходимлари касаба уюшмаси Наманган ва Навоий вилоят бирлашган қўмиталари, Бухоро вилоятининг ёқилғи-энергетика, геология ва кимё, қурилиш ва қурилиш ашёлари саноати, соғлиқни сақлаш касаба уюшмалари тармоқ қўмиталари, таълим ва фан ходимлари касаба уюшма Ғузор туман қўмитаси қатор жамоа шартномалари лойиҳаларини экспертиза қилишмаган.

Ҳар хил баҳоналар билан Янгийўл туман маданият бўлими, Зангиота туман марказий касалхонаси, «Фирма Янгийўл» ОАЖ, Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банкининг Учқўрғон филиали, «Қоракўлтекс» АЖ, Қизилтепа туман Марказий касалхонаси жамоа шартномалари 2003 йилда экспертизадан ўтмаган.

Қатор жамоа шартномаларида шунингдек, гендер муносабатлари, ногиронлар, пенсионерлар, ишлаётган байналмилалчи жангчилар, Чернобил АЭС фалокати оқибатларини бартараф этишда қатнашганлар ва 18 ёшга тўлмаган ходимлар ижтимоий ҳимоясига тааллуқли масалалар акс эттирилмаяпти.

Мазкур тавсияларда 2004 йил учун жамоа шартномаларини тузишда эътибор бериш мақсадга мувофиқ бўлган асосий масалалар келтирилган.

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1.1.Жамоа шартномаси томонлари

1.2.Жамоа шартномасининг кучга кириш вақти ва амал қилиш муддати.

1.3.Жамоа шартномасининг ходимлар тоифалари, корхона бўлинмаларига нисбатан амал қилиш доираси.

1.4.Жамоа шартномасини қайта тузиш шартлари, унга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тартиби.

1.5.Жамоа шартномаси ижросини оммавий тар-

5

зда текшириш муддатлари.

1.6.Касаба уюшма қўмитаси тақдимномаларини иш берувчи томонидан кўриб чиқиш муддатлари ва мажбуриятларни бажармаганларга нисбатан кўриладиган чоралар.

1.7.Келишмовчиликларни ўзаро ишонч ва ҳурмат асосида ҳал этиш йўллари.

II. ТОМОНЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ

2.1.Касаба уюшма томонидан ишлаб чиқаришни юксалтириш ходимлар фаровонлигининг негизи эканлигини эътироф этилиши

2.2.Иш берувчи томонидан касаба уюшма қўмитасини корхона ходимларининг ягона ваколатли вакили сифатида тан олиниши

2.3.Томонлар касаба уюшмаси аъзолик бадалларининг корхона бухгалтерияси орқали пул ўтказиш йўли билан тўланиши тартибини сақлаб қолиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайдилар

2.4.Иш берувчининг мажбуриятлари:

а) жамоа шартномасига кирмаган ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича қарорлар қабул қилишдан олдин касаба уюшма қўмитаси билан олдиндан келишиб олиш;

б) касаба уюшма қўмитаси талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маълумотлар тақдим этиш;

в) касаба уюшма қўмитасининг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун уни хоналар, транспорт, ташкилий техника, алоқа воситалари, канцелярия моллари билан бепул таъминлаш;

г) касаба уюшма қўмитаси ҳисоб рақамига маданий-оммавий ва спорт-соғломлаштириш ишлари учун ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг _____% миқдорида пул ўтказиб бориш;

д) барча ходимлар жамоа шартномасининг мазмуни билан таништирилиши учун тегишли чораларни кўриш.

2.5.Касаба уюшма қўмитасининг мажбуриятлари:

а) корхонанинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш дастурларини бажарилишига кўмаклашиш, бу борада ходимлар ташаббуси ва ижодиётини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш;

б) қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари, иш ҳақи тўланиши, жамоа шартномаси бўйича қўшимча тўловлар берилиши тўғрилигини, шунингдек, меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси шароитларини яхшилаш бўйича тадбирлар бажарилишини назорат қилиш;

в) меҳнат қонунчилиги бажарилишини назорат қилиш, ходимлар ҳуқуқий саводхонлигини юксалтиришга кўмаклашиш;

г) иш жойларидаги мавжуд камчиликларни ўз вақтида бартараф этилишига эришиш ва иш жойларини меҳнат муҳофазаси, хавфсизлик техникаси

6

ва саноат санитарияси қоидалари талабларига мувофиқ ҳолатга олиб келиш борасида иш берувчи томонидан тегишли чоралар кўрилишини талаб қилиш;

д) ходимлар ва уларнинг оила аъзоларини дам олиши ва соғломлаштириш учун ходимларнинг аризалари асосида тегишли соғломлаштириш масканларига йўлланмалар билан таъминлаш;

е) корхонада меҳнат ва турмуш шароитлари аҳволининг жамоат назоратини ташкил қилиш ва амалга ошириш;

ж) касаба уюшма аъзолари орасида меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга қаратилган тушунтириш ва ташкилий ишларни олиб бориш, можароларга олиб келувчи вазиятларни олдини олишга қаратилган чоралар кўриш;

з) касаба уюшма аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш

III. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ

3.1.Жорий йилда бажарилиши лозим бўлган ишлар ҳажми

3.2.Режалаштирилган фойда миқдори ва уни тақсимлаш йўллари

3.3.Хомашёни етказиб бериш шартномалари ва тайёр маҳсулотни сотиш

3.4.Корхона таъсислигида барпо этилган қўшма, кичик ва бошқа ташкилотлар фаолият кўрсатишининг шартлари

3.5.Ишлаб чиқариш дастурининг бажарилганлиги, молиявий аҳвол ва корхона фойдасидан фойдаланиш тўғрисида меҳнат жамоасини мунтазам хабардор қилиб бориш тадбирлари

3.6.Ходимларни бозор муносабатларининг энг долзарб масалалари бўйича ўқитиш шарт-шароитлари

IV. МУЛК ШАКЛЛАРИНИНГ ЎЗГАРИШИ (ХУСУСИЙЛАШТИРИШ)

4.1.Мулк шаклларини ўзгартиришда унинг у ёки бу вариантини танлашда меҳнат жамоаси фикрини ҳисобга олиш

4.2.Хусусийлаштириш ва корхона мулкини баҳолаш бўйича комиссия таркибида касаба уюшма қўмитаси вакилининг иштирок этиши

4.3.Акцияларни чиқариш ва тақсимлаш тартиби, меҳнат жамоасида жойлаштиришга мўлжалланган акцияларнинг ходимлар томонидан тўла сотиб олинишини таъминлаш

4.4.Хусусийлаштирилгандан кейин ижтимоий инфратузилма иншоотларини фаолият кўрсатиш тартиби

4.5.Аввал тузилган жамоа шартномасини корхона хусусийлаштирилганидан кейин амал қилиш муддатлари ва шартлари

7

V. МЕҲНАТГА ҲАҚ ТЎЛАШ

5.1.Меҳнатга хақ тўлаш шакллари, тизими ва миқдори, пул мукофотлари, қўшимча тўловлар, нафақалар, компенсациялар, устамалар, рағбатлантириш тарзидаги тўловлар. Нархларнинг ўзгариб бориши, инфляция даражаси, жамоа шартномаси билан белгиланган кўрсаткичларнинг бажарилишига қараб меҳнатга ҳақ тўлашни тартибга солиш механизми.

(Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари томонидан етиштирилган ва қайта ишланган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан амалга ошириладиган тўловларни маълум фоиз билан чегаралаш, тўловнинг бу шакли қўлланилганда ижтимоий суғурта ва касаба уюшмалари аъзолик бадалларини ўз вақтида ўтказишни таъминлаш)

5.2.Ягона тариф сеткаси ноллик разрядининг мазкур корхонада ўрнатиладиган ставкаси, ўртача иш хақининг етказиладиган даражаси

5.3.Иш хақини тўлаш муддатлари.

5.3.1. иш берувчининг айби билан ходимга ҳақ тўлаш белгиланган муддатларга нисбатан кечикканлиги учун жавобгарлик, шу жумладан, моддий жавобгарлик.

5.3.2. иш берувчи (ёки унинг вакили сифатида қатнашувчи шахс)нинг айби билан иш хақини тўлаш кечиктирилганда, унинг миқдорини индексация қилиш, ёки ходим фойдасига пеня ҳисоблаб чиқариш масаласи, раҳбарга нисбатан кўриладиган чоралар

5.3.3. иш ҳақи дебиторлик қарзларнинг ундирилмаганлиги сабабли кечиктирилганда, дебиторлар билан тузилган шартнома ва солиштирма далолатномаларга мувофиқ қарздорлик билан бирга тегишли жарималар ва пенялар ундирилишини таъминлаш ҳамда ундирилган маблағлар ҳисобига меҳнатга ҳақ тўлашни тартибга солиш борасида иш берувчининг мажбурияти;

5.3.4. иш ҳақи тўловлари банк муассасалари айби билан кечиктирилганда банк билан мижоз ўртасида тузилган шартномага асосан тўловлар тегишли жарималар инобатга олинган ҳолда берилишини банкдан талаб қилиш ва шу маблағ ҳисобига меҳнатга ҳақ тўлашни тартибга солиш борасида иш берувчининг мажбурияти;

5.3.5. корхона балансида юқори ликвидли мулки бўлган тақдирда, иш ҳақидан қарздорликни тугатиш мақсадида мулкчилик гарови асосида банкдан

8

кредит олиш борасида иш берувчининг мажбурияти.

5.4. Меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг тариф ва тарифга қўшимча қисмлари ўртасида мақбул нисбатни ўрнатиш.

5.5. Меҳнатнинг янги нормалари, тариф сеткаси ва ишбай баҳоларни касаба уюшма қўмитаси билан албатта келишиб олиш.

5.6.Ходимларнинг турли гуруҳлари меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисида низом.

5.7.Ишлаб чиқариш нормаси камайтирилган шахслар (ногиронлар, ёш ишчилар, ҳомиладор аёллар ва бошқалар) рўйхати

5.8.Ходимларнинг турли тоифалари учун жорий этиладиган устамалар, қўшимча тўловлар ва компенсацияларнинг аниқ миқдорлари:

-ноқулай, оғир ва зарарли меҳнат шароитлари учун қўшимча тўловлар;

-кечки сменадаги, тунги вақтдаги, иш вақтидан ташқари вақтлардаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар учун оширилган миқдордаги иш хақи;

-ишдаги иқлим шароитлари учун (ёз ва қиш фаслларида) қўшимча тўловлар;

-бригадага раҳбарлик қилгани учун, ўриндошлик учун қўшимча тўловлар;

-кўп йиллик узлуксиз хизматлари учун, юқори касб маҳорати учун устамалар;

-ходимнинг хизмат даврида кўчиб юриш билан боғлиқ ишлардаги қўшимча харажатларини, шунингдек бошқа жойга кўчиб бориш билан боғлиқ харажатларини, хизмат сафари давридаги суткалик харажатларини қоплаш;

-қишлоқ хўжалик ишларига жалб этилган ходимларнинг ўртача иш ҳақини сақлаб қолиш;

-иш берувчининг розилиги билан ходимга тегишли мол-мулк (транспорт воситалари, асбоблар, ашёлар ва ҳоказо)дан фойдаланилганда ушбу харажатларни қоплаш;

-ходимнинг айби билан қисман брак деб топилган маҳсулотга хақ тўлаш миқдорлари;

-иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш мақсадида (малака ошириш, рационализаторлик таклифларини жорий этиш ишида қатнашиш, хизмат сафарида бўлиш, тиббий кўрикдан ўтиш, навбатчилик ва бошқа ҳолларда) ходимни ишдан озод этиш шартлари, шунингдек, ана шу давр учун тўланадиган кафолатли

ТУЗИШ БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР

9

тўловлар миқдори;

5.9.Йил якунлари бўйича мукофотлаш, тақдирлаш тизимлари

5.10. Қўшимча имтиёзлар (овқатланишни арзонлаштириш, ишга бориб-келишдаги транспорт харажатларини қоплаш ва ҳоказо)

VI. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ. БАНДЛИК КАФОЛАТЛАРИ

6.1.Касбига, малакасига ва меҳнат шартномасига мувофиқ ходимларни тўла-тўкис иш билан таъминлаш

6.2.Меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишни фақатгина касаба уюшма қўмитасини олдидан розилигини олиб амалга ошириш (корхона тугатилган ва корхона раҳбари, унинг ўринбосарлари ва бош ҳисобчи билан меҳнатга оид муносабатлар бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно)

6.3. Ходимнинг ташаббуси билан уни вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун узрли сабаблар рўйхати, шунингдек, бошқа ишга ўтказилганда меҳнатга ҳақ тўлаш тартиби.

6.4. Иш берувчининг ташаббуси билан ходимни бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси, меҳнатга тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдорлари, шунингдек, ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар.

6.5.Корхона ва унинг тизим бирликларини тугатиш ёки қайта ташкил этиш, ишлаб чиқаришни бутунлай ёки қисман тўхтатиш тўғрисидаги ниятни (агар бундай ҳолатлар иш жойларини қисқартиришга ёхуд меҳнат шартларини ноқулай тарзда ўзгартиришга олиб келадиган бўлса) касаба уюшма қўмитасига камида икки ой олдин етказиш

6.6.Иш ҳажми камайганда, мулк шакли ўзгарганда иш жойлари ва кадрларни сақлаб қолиш мақсадида ишловчиларни иш берувчи ҳисобидан қайта тайёрлаш ва қайта ўқитишни уюштириш

6.7.Ходимлар сони қисқартирилаётганда:

а) ишдан бўшатиб олинган ходимларни иш билан таъминлаш учун цехлар, ижарали, кичик корхоналар барпо этишни кўзда тутиш;

б) вақтинча ишлайдиган ходимларни сонини чегаралаш, ўриндошликни тақиқлаш, четда бажариладиган ишларни жамоанинг ўзига бериш;

в) ходимларнинг хоҳишига кўра уларга иш ҳақи сақланмаган ҳолда қисқа муддатли таътиллар бериш;

г) қисқартириш тўғрисидаги огоҳлантириш амал қилаётган даврда ходимнинг ўз хоҳиши билан меҳнат шартномасини бекор қилинишини томонлар келишувига биноан огоҳлантириш муддатига мувофиқ келадиган пуллик компенсация тўлаш билан амалга ошириш;

д) бўшатиб олинаётган ходимларни ишга жойлаштириш ва бошқа касбга ўргатиш учун меҳнат

10

органлари билан шартнома тузиш;

е) меҳнат бозорида тенг шароитда рақобат қила олмайдиган ходимларнинг штатлар қисқартирилиши муносабати билан ишдан бўшатилишига йўл қўймаслик;

ж) қисқартириш ўтказилаётганда ишда қолдириш учун афзаллик ҳуқуқи бериладиган ходимлар тоифалари (агар улар Меҳнат Кодексининг 103 моддасига биноан бундай имтиёзга эга бўлмасалар).

6.8. Меҳнат шартномаси томонларининг моддий жавобгарлиги. Иш берувчининг ходим келтирган зарарни қоплаш тўғрисидаги давосидан воз кечиш ҳоллари.

6.9. Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузиладиган ходимларнинг тоифалари рўйхати, шунингдек, бевосита пул ёки товар бойликлари билан муомала қилувчи ходимлар томонидан ишлар биргаликда бажариладиган бўлса, жамоа (бригада) моддий жавобгарлиги жорий этилиши мумкин бўлган бўлинмаларнинг рўйхати.

VII. ИШ ВАҚТИ ВА ДАМ ОЛИШ ВАҚТИ

7.1.Ходимлар учун иш ҳафтасининг узунлиги (соат):

-нормал меҳнат шароитларидаги ишларда банд бўлган ходимлар учун, (МК 115-моддасига биноан: 40 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

-меҳнат шароити ноқулай ишларда банд бўлган ходимлар учун 15-сон иловада келтирилган рўйхатга мувофиқ; (МК 117-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

-16 ёшдан 18 ёшгача бўлган ходимлар учун; (МК 242-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

-16 ёшга тўлмаган ходимлар учун; (МК 242-моддасига биноан: 24 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

-I ва II гуруҳ ногиронлари бўлган ходимлар учун; (МК 220-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

-алоҳида тусга эга бўлган ишларда ва меҳнат шароити ўта зарарли ва ўта оғир ишларда банд бўлган ходимлар учун; (Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-сон қарорида кўрсатилган меъёрлар)

-уч ёшга тўлмаган болалари бор, бюджет ҳисобидан молиявий жиҳатдан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасаларда ишлаётган аёллар учун; (МК 228І -моддасига биноан: 35 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

7.2. Ходимларни иш пайтидан ташқари вақтлардаги, кечки ва тунги пайтдаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишларни бажаришга жалб этиш тартиби

7.3. Ходимлар турли гуруҳлари учун иш кунининг узунлиги

7.4. Ходимнинг илтимосига кўра унга тўлиқсиз

11

иш вақти белгиланиши учун асослар рўйхати.

7.5. Иш вақтини жамлаб ҳисобга олишни қўллаш тартиби, шунингдек, ҳисобга олинадиган давр мобайнида ходимларга ҳар ойда тўланадиган иш ҳақи миқдорини тенглаштиришга қаратилган чоратадбирлар. Иш вақтини жамлаб ҳисобга олишда ҳисобга олинадиган давр муддати (ой, чорак, ярим йил, йил).

7.6. Йиллик асосий ва йиллик асосий узайтирилган таътилларнинг энг кам муддати

7.7. Қўшимча таътилга олиш ҳуқуқини берувчи ишлар, касблар ва лавозимлар рўйхати, қўшимча таътиллар муддати, уларни бериш тартиби ва шартлари

7.8. Йиллик қўшимча таътилларни олиш ҳуқуқини берадиган иш стажини ҳисоблаб чиқаришнинг алоҳида қоидалари

7.9. Табиий-иқлим шароитлари оғир ва ноқулай жойларда (хатто улар бундай жойларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан белгиланган рўйхатга кирмаган тақдирда ҳам) ходимларга йиллик қўшимча таътил бериш масаласи

7.10. Йиллик таътиллар учун ҳақ тўлаш муддатлари

7.11. Болалик аёл ходимлар учун:

-болани парваришлаш таътиллари вақтини келгинги ҳақ тўланадиган йиллик таътил олиш ҳуқуқини берадиган иш стажига қўшиш шартлари;

-икки ёшга тўлмаган болани овқатлантириш учун бериладиган танаффусларнинг аниқ муддати ва уларни бериш тартиби

7.12. Ходимга иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътиллар бериш шартлари. Муддати икки ҳафтадан кўп бўлган иш ҳақи сақланмаган ҳолда бериладиган таътиллар вақтини ҳам йиллик асосий таътилни олиш ҳуқуқини берадиган меҳнат стажига қўшиш шартлари

7.13. Ходимларга оилавий сабабларга кўра, шунингдек, ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётган ходимларга, иш ҳақи сақланиб қолдириладиган қўшимча таътиллар (меҳнат таътилидан ташқари) бериш шартлари

VIII. МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

(Мазкур боб бўйича батафсил тавсиялар алоҳида чоп этилади)

IX. МЕҲНАТ ИНТИЗОМИ

9.1.Ходимлар томонидан меҳнат вазифаларини бажарилишини мавжуд меъёрий ҳужжатлар (меҳнат шартномалари, Устав, корхона қўлланмаси, ички тартиб қоидалари) асосида назорат қилинишини ва амалга оширилиши

9.2.Ходимларни ишдаги муваффақиятлари учун рағбатлантириш турлари, уларни қўллаш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш

12

9.3.Юбилей саналари ва пенсия ёшига етганда рағбатлантириш

9.4.Ходимларнинг корхона (тармоқда)ги узлуксиз меҳнат стажи саналарини нишонлаш

X.ИЖТИМОИЙ ИМТИЁЗ ВА КАФОЛАТЛАР

(Мазкур бобга киритилган ижтимоий тўловлар миқдорини Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган энг кам иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобида режалаштириш, шунингдек, аввалги йилларда ўрнатилган имтиёзларни имкон қадар сақлаб қолиш мақсадга мувофиқдир).

10.1. Ходимларнинг турли гуруҳлари учун ижтимоий-маиший имтиёзлар, қўшимча ижтимоий суғурталаш, моддий ёрдам кўрсатиш, тиббий хизмат кўрсатиш, дам олиш ва санатория-курортларда даволаш, уй-жой қурилиши масалалари ва ҳоказо

10.2. Меҳнатни муҳофаза қилиш, иш вақти, таътиллар ва бошқа меҳнат шартлари соҳасида ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар учун қўшимча имтиёзлар.

10.3. Таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиб, ўқув режасини бажараётган ходимлар учун иш жойидан ҳақ тўланадиган қўшимча таътилга чиқиш, қисқартирилган иш ҳафтаси шароитида ишлаш ва бошқа имтиёзлар.

10.4. 2004 йилни Меҳр ва мурувват йили деб эълон қилиниши муносабати билан қуйидаги тадбирларни амалга ошириш:

10.4.1. меҳнат жамоасига алоқадор ногирон, кам таъминланган, кўп болали оилаларга, собиқ байналмилалчи жангчиларга, иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларига, Чернобил АЭСдаги ҳалокат оқибатида нурланиш касаллигига чалинганларга тиббий хизмат кўрсатиш, дори-дармонлар билан боғлиқ сарф-харажатларни қоплаш ва уларга моддий ёрдам бериш;

10.4.2. кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилалар фарзандларини ўқув қуроллари, дарсликлар ва мактаб формалари билан бепул таъминлаш;

10.4.3. олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таълим олаётган кам таъминланган оила фарзандларини билим олиш учун тўланадиган контракт пулининг бир қисмини тўлаб бериш;

10.4.4. кам таъминланган ва ёш оилалар аҳволларини, меҳрибонлик уйларининг собиқ тарбияланувчиларини, ногиронларни санатория-курортларда соғломлаштириш;

10.4.5. янги оила қурган ёшларга моддий ёрдам кўрсатиш;

10.4.6. ишловчи аёлларга бериладиган туғишгача ва туғишдан кейинги ҳақ тўланадиган таътиллар куни, корхона ҳисобидан узайтириш;

10.4.7. фарзандлари 2 ёшдан 3 ёшга тўлгунга қадар таътилда бўлган оналарга ҳар ойда моддий

13

ёрдам кўрсатиб бориш;

10.4.8. кўп болали (4 ва ундан ортиқ боласи бор) аёлларга ойлик маоши сақланган ҳолда иш ҳафтасини 1 соатга қисқартириш;

10.4.9. мазкур корхонадан пенсияга чиққан ёлғиз пенсионерларнинг уй-жойларини таъмирлаб бериш;

10.4.10. ишлаётган байналмилалчи жангчилар фахрийларни тиббий кўрсатмалар асосида бепул парҳез таомлар билан таъминлаш;

10.4.11. мазкур корхонадан пенсияга чиққан ишламайдиган пенсионерларга байрам саналарида моддий ёрдам кўрсатиб бориш;

10.4.12. мазкур корхонадан пенсияга чиққан ишламайдиган пенсионерлар вафот этганда дафн маросими харажатларини корхона ҳисобидан қоплаш.

XI. МАДАНИЙ-ОММАВИЙ, ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ-СОҒЛОМЛАШТИРИШ, СПОРТ ИШЛАРИ

11.1.Корхона, ташкилот ва муассасаларда маънавият ва маърифат хоналарини ташкил этиш, уларни мунтазам равишда фаолият кўрсатиши учун зарур шарт-шароит яратиб бериш.

11.2.Маданият уйлари, саройлари ва клубларнинг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш, уларни ўз вақтида таъмирлаб бориш ва жиҳозлаш.

11.3. «Маънавият ва маърифат» хоналари, клублар, маданият саройлари ва уйларини Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари, Мустақиллик йилларида чоп этилган замонавий адабиётлар ҳамда плакатлар ва техник воситалар билан таъминлаш.

11.4. Маданият уйлари, саройлари ва клублар учун хўжалик органлари ҳисобидан меъёрий даражада маблағлар ва штатлар ажратиш.

11.5.Умумхалқ ва касб байрамлари арафасида кам таъминланган, кўп болалик, ёлғиз оилаларга, меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларига хайрия ёрдами кўрсатиш.

11.6.Тарихий ёдгорликлар мавжуд бўлган Республиканинг қадимий шаҳарларига саёҳатлар уюштириш.

11.7.Меҳнаткашлар фарзандларини Янги йил арча байрами томошаларига ташрифини уюштириш, уларни хўжалик органлари маблағлари ҳисобидан байрам совғалари билан тақдирлаш.

11.8.Меҳнат жамоалари ва ўқув юртларида жисмоний тарбия жамоаси ёки клубни тузишга эришиш. Уларда Республика ҳукумати томонидан жорий этилган «Алпомиш» ва «Барчиной» махсус тестлари меъёрий талабларининг бажарилиши учун шароит яратиб бериш.

14

11.9.Меҳнат жамоаларида хўжалик органлари маблағлари ҳисобидан жисмоний тарбия бўйича йўриқчи лавозимини киритиш.

11.10.Меҳнат жамоаларида ишлаб чиқариш гимнастикасини жорий этиш.

11.11.Корхона, ташкилот ва ўқув юртлари тасарруфидаги спорт иншоотларини зарур жиҳозлар ва анжомлар билан таъминлаш. Турар-жой ва ётоқхоналар атрофида спорт майдончалари, кичик заллар қуриш ҳамда керакли спорт жиҳозлари билан таъминлаш.

11.12.Меҳнаткашлар фарзандларини болалар ва ўсмирлар спорт мактабларига кенг жалб этиш, уларни ва ота-оналарини спорт-соғломлаштириш гуруҳларидан имтиёзли равишда фойдаланишлари учун маблағ ажратиш.

11.13.Меҳнат жамоаларида, ўқув юртларида мунтазам равишда спорт турлари бўйича мусобақалар уюштириш, ғолибларни муносиб тақдирлаш, туман, шаҳар, вилоят, Республика ва халқаро мусобақаларда иштирок этишлари учун ҳар томонлама шароит яратиб бериш.

11.14.Болалар соғломлаштириш оромгоҳларининг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш, уларни мавсумга ўз вақтида тайёрлаш.

11.15.Оромгоҳларни эстетик жиҳатдан жиҳозлаш, болаларнинг хавфсизлигини таъминлаш бўйича барча чораларни белгилаш.

11.16.Болалар соғломлаштириш оромгоҳларида «Маънавият ва маърифат» хоналари ва бурчаклари, кутубхоналар ташкил этиш ва уларни керакли кўргазмалар ва Президент асарлари ҳамда янги бадиий асарлар билан таъминлаш.

11.17.Тасарруфидаги оромгоҳ ходимларини овқатлантиришни арзонлаштириш учун қўшимча маблағлар ажратиш.

XII. МЕҲНАТ НИЗОЛАРИ

12.1. Меҳнат низолари комиссиясини тузиш, унинг миқдорий таркиби ва ваколатлари муддати

XIII. КАСАБА УЮШМА ҚЎМИТАСИ ВА САЙЛАНИБ ҚЎЙИЛАДИГАН КАСАБА УЮШМА ФАОЛЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ КАФОЛАТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ

13.1.Асосий ишидан озод қилинган касаба уюшма ходимларини меҳнат жамоаси аъзоси сифатидаги ҳуқуқлари, уларга корхонадаги барча имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқини бериш,

15

уларнинг корхонада (тармоқда)ги узлуксиз иш стажи сақлаб қолиниши

13.2. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакиллар ва меҳнат низолари комиссиялари аъзоларини Халқаро меҳнат ташкилотининг 135-Конвенцияси томонидан муҳофаза қилинадиган меҳнаткашлар вакиллари деб эътироф этиш.

13.3. Касаба уюшма қўмитасига сайланиб асосий ишидан озод қилинмаган ходимларнинг касаба уюшмаси вазифаларини бажариш учун кетган вақтига ҳақ тўлаш

Жамоа шартномасига иловаларнинг тавсиявий рўйхати

1.Меҳнат муҳофазаси бўйича келишув

2.Ходимларни жорий мукофотлаш тўғрисидаги низом

3.Меҳнатга ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом

4.Корхонада қабул қилинган тарификация

5.Кўп йиллик хизматлари учун устама ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом

6.Йил якунлари бўйича рағбатлантириш тўғрисидаги низом

7.Навбатдаги меҳнат таътилига кетишда моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом

8.Моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом

9.Ходимга тегишли мол-мулкдан фойдаланилганда харажатларни қоплаш тўғрисидаги низом

10.Пенсияга чиқишда бир марталик моддий ёрдам пулини тўлаш тўғрисидаги низом

11.Махсус кийим-бош, махсус пойабзал ва бошқа якка тартибдаги ҳимоя воситаларини бепул оладиган касб ва лавозимлар рўйхати

12.Ишлаган кунларида бепул совун оладиган касблар рўйхати

13.Ишдан ташқари вақтларда, тунги, кечки вақтларда, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар рўйхати ва бундай ишларга жалб қилиниши мумкин бўлган лавозимлар рўйхати

14. «Ишлаб чиқариш зарурати» деб эътироф этиладиган ҳолатлар мезонлари

16

15.Қўшимча таътил ва қисқартирилган иш куни ўрнатиладиган ноқулай меҳнат шароитларидаги касб ва лавозимлар рўйхати

16.Тўла моддий жавобгарлик тўғрисидаги шартнома тузиш мумкин бўлган ходимлар рўйхати

17.Йиллик узайтирилган ёки қўшимча таътил ҳуқуқини берувчи лавозимлар рўйхати

18.Ишламаётган ходимлар ўрнига ишлаганда қўшимча тўловларни аниқлаш ва тақсимлаш тартиби тўғрисидаги низом

19.Талаба ва ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш практикасига раҳбарлик қилган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом

20.Корхонани капитал таъмирлаш ишлари режаси

21.Қишги-баҳорги ва кузги-қишги мавсумга тайёргарлик кўриш режалари

Юқорида баён қилинган тизимга мувофиқ тузилган жамоа шартномаси ўз кучини шартномада кўрсатилган муддатгача ёки томонлар янги шартнома тузгунларига қадар сақлаб қолади. Унга ўзгартириш ва қўшимчалар киритишда жамоа шартномасини қабул қилишдаги тартиб қўлланилади. Жамоа шартномасининг мазмуни билан барча ходимлар таништирилиши шарт.

Корхона таркиби, структураси, номи ёки раҳбари ўзгариши жамоа шартномаси тақдирига таъсир қилмайди.

Корхона мулк эгасини ўзгариши шартномани олти ой ичида қайта тузишни талаб этади. Агар томонларнинг биронтаси музокараларни бошлаш ташаббуси билан чиқмаса, жамоа шартномаси кўрсатилган муддатда ўз кучини йўқотади.

Жамоа шартномаси қандай бажарилганлиги тўғрисида унга имзо чеккан шахслар (корхона комиссияси томонидан тузилган далолатнома асосида) йилида камида бир марта (ёки жамоа шартномасида белгиланган муддатларда) меҳнат жамоаси умумий йиғилиши (конференцияси) олдида ҳисобот берадилар.

Ўзбекистон КУФК меҳнаткашлар ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш бўлими

Илҳом

ОРЗУ

Менга керак эмас такаллуф-зийнат
Кўксида борини тутса йўлларинг.
Осмондаги ойни деёлмайман бахт
Бас, мени бағрига босса қўлларинг.

Эркалаб кўзларинг боғласам агар
Ранжима, бу менинг содда ҳарҳашам.
Менинг армонларим ўзимдек йиғлар,
Орзуларим кулар ўзингдек, эркам.

ДУНЁ ШОДЛИГИ

Қайрилмас қанотим ҳар бир толасин,
Бахтлар ёмғирига оламан ҳўллаб.
Парқу булутларнинг ёшли ноласин,
Бағримга тортаман, ютоқиб-чўллаб.

Лек юрак дарёдек ҳайқириқ солиб,
Қуриган қалбларни сим-сим суғорар.
Чанг босган дуторни қўлига олиб
Давонли йўллардан қайғадир борар.

Кўксим баҳоридан сўйлаган қалам
Тинмай одимлайди кунларни санаб.
Бу дунё шодлиги ўзи бир тутам,
Уни яшаяпман кўксимга қамаб.

Дилбар СИДДИҚОВА

ШАНБА – ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

Турфа олам

ЮМУШИ УЛКАН АЪЗО

Одам буйрагининг ҳар бири бор-йўғи 120-150 грам келса-да, у ғоят катта ва фавқулодда муҳим вазифани бажаради. Одам танасидаги қоннинг ҳаммаси шу «митти» аъзодан 7-8 дақиқа ичидаёқ ўтади ва барча зарарли моддалардан тозаланади.

Умуман, буйрак туфайли бир кеча-кундузда 1800 литрга яқин қон филтрланади. Буйраклар тана вазнининг 0,5 фоизинигина ташкил этганига қарамай, улар тана оладиган кислороднинг 9 фоизини сарфлайди.

ҚЎРҒОН ИЧИДАГИ ПИРАМИДАЛАР

Қадимги Миср деганда, кўз ўнгимизда баҳайбат пирамидалар гавдаланади. Шу пирамидаларга ўхшаш сағаналарни олимлар Қозоғистонда ҳам топдилар.

Баҳайбат бу иншоотлар Тяншаннинг кекса арчаларидан қурилган бўлиб, йирик харсанглардан барпо этилган қўрғон ичида экан. Улар олти қаватли ҳозирги биноларнинг баландлигича келади.

Олимларнинг айтишича, бу сағаналар бундан тахминан икки ярим минг йил аввал шак қабилаларининг бошлиқларига атаб солинган бўлиши мумкин.

А.АЛИЕВ тайёрлади

ШОФИРКОННИНГ ЯНГИ КОЛЛЕЖИ

Шофиркон туманида 750 ўқувчига мўлжалланган замонавий маиший хизмат касб-ҳунар коллежи фойдаланишга топширилди.

Янги билим даргоҳи 250 миллион сўмлик ўқув қуроллари ва кўргазмали воситалар билан жиҳозланди. Ҳозир бу ерда қирқдан зиёд ўқитувчи ва муҳандис-педагог ёшларга радио-техника ва телеаппаратураларни тузатиш, савдо, тикиш-бичиш сингари маиший хизматнинг ўнга яқин туридан сабоқ бермоқда. Келгусида спорт мураббийларини тайёрлаш, сартарошлик, этикдўзлик, декоратив уй жиҳозлари, кино-видео техникасидан фойдаланиш ва таъмирлаш усталарини тайёрлаш ҳам йўлга қўйилади.

ПОЛВОНЛАР ТУРНИРИ

Пастдарғом туманида миллий кураш бўйича ўтган турнирда Самарқанддан ташқари, Жиззах, Навоий, Бухоро ва Сирдарё вилоятларидан келган 18-20 ёшли икки юз нафардан зиёд полвон саккиз вазн тоифасида гиламга чиқди. Умумжамоа ҳисобида мезбонларга тенг келадиган топилмади.

Туманда болалар спортини ривожлантиришга катта эътибор қаратилмоқда. Янги, замонавий спорт иншоотлари барпо этилиб, турли мусобақалар уюштирилмоқда. Бу ишларнинг самараси ўлароқ, болалар ўртасида жиноят содир этиш сезиларли даражада камайди.

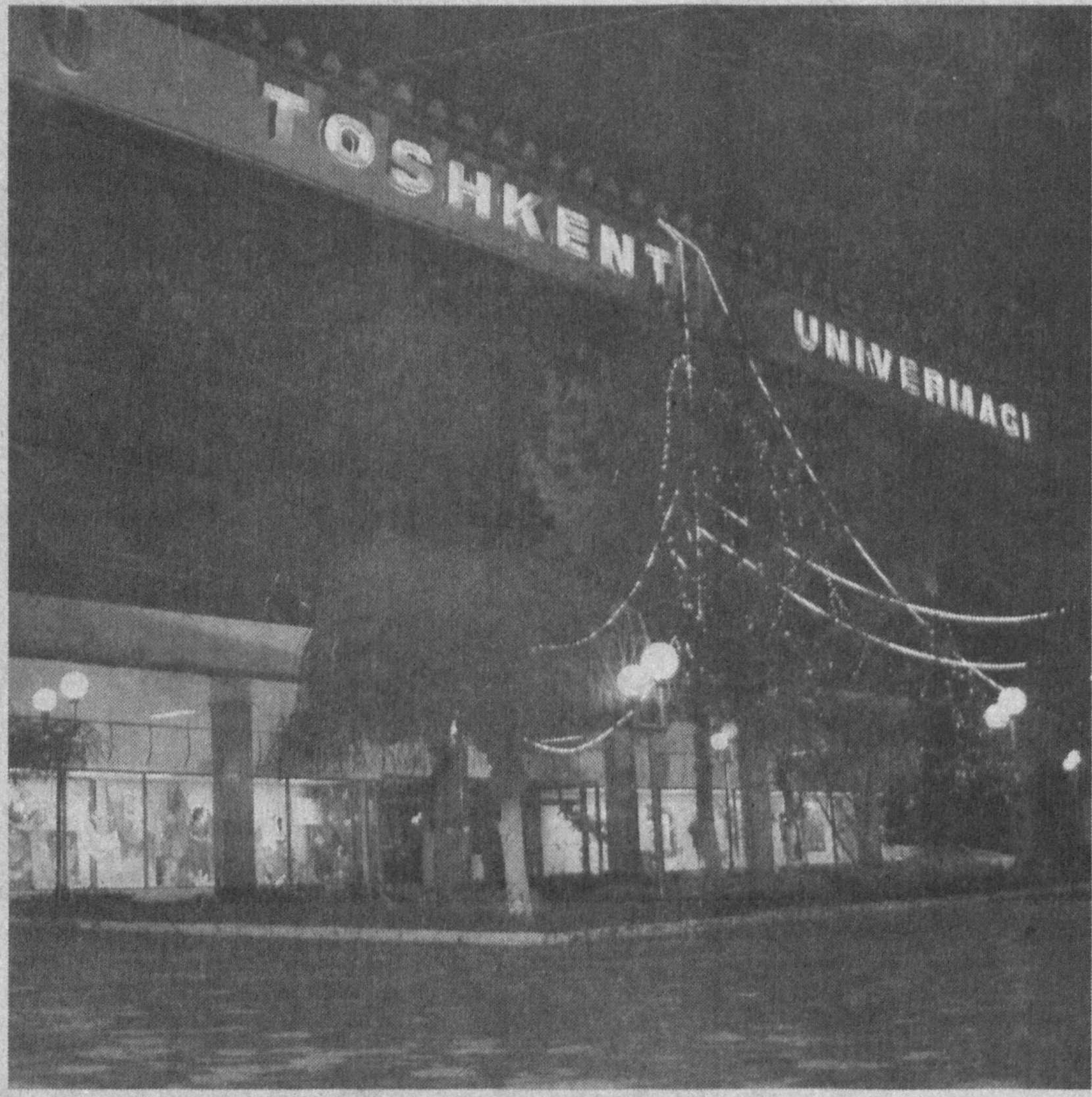

ЗАНГИОТАДА ЯНА БИР ШИФО МАСКАНИ

Зангиота туманининг «Иттифоқ» ширкат хўжалигида замонавий врачлик пункти иш бошлади. Шифохона ўн мингдан зиёд кишига тиббий хизмат кўрсатади.

Тиббий жиҳозлар билан тўла таъминланган шифо масканида терапия, жарроҳлик, урология бўлимлари ва лаборатория ишлаб турибди.

Рангтасвир

Ўзбекистон Бадиий академияси марказий кўргазмалар залида «Табиат ва рассом» мавзуидаги кўргазмада таниқли мусаввирларнинг йил фаслларига бағишланган манзара асарлари намойиш этилмоқда. Кўргазма асарлари кишида яралишнинг ўзига хос тартиботини ифода этаётгандек таассурот уйғотади. Тасвир усталари фасллар гўзаллиги ва борлиқнинг турли хилда товланиб, ажойиб манзара касб этишини ярашиқли рангларда кўрсатишга ҳаракат қилишган.

БЎЁҚЛАРГА КЎЧГАН ТАБИАТ

Устоз мусаввирлардан академик Раҳим Аҳмедовнинг «Оқтошдаги маҳалла» номли янги рангтасвири табиатни акс эттиришда айрича теранлиги билан ажралиб туради. Тоғ одамларининг ҳаёт тарзи табиат билан уйғунлашиб кетганлигини тасвирлаш орқали рассом чуқур фалсафий талқинни юзага келтирган. Ижодкор инсон табиий борлиқнинг ажралмас бўлаги эканлигини таъкидламоқчи бўлади. Эътироф этиш керакки, Р.Аҳмедов ижодида манзара муҳим ўрин эгаллайди. Мазкур асарда эса кишилар қиёфаси ёрқин рангларда очиб берилгани боис портрет жанри хусусиятлари ҳам бўй кўрсатган. Шунингдек, «Баҳор», «Ёз», «Куз», «Қиш фасли» асарларида ҳам мутаносиб ранг ва композициялар кашф этилган. Бу борада мусаввирнинг «Табиат ифодаси жонли чиқиши керак, натюрморт эса жонсиз табиат кўринишидир», деган ижодий тамойилини эслаш асарлари ҳақидаги тасаввуримизни янада бойитади.

Ажойиб санъаткор Рўзи Чориевнинг «Анорлар» асарида лирик туйғулар ифодаси жозибали бир кучга эга. Дашнобод анорининг шохларида ажиб товланиш ила осилиб туриш ҳолати нақадар жонли акс эттирилган. Рассом асарни яратишда қувваи ҳофиза кучи, узоқ болалик нигоҳи билан кашф этилган тасаввурдан умумлашма тарзида фойдаланиб, ўз орзу-армонларини рангларда куйлашга урингандек туюлади.

«Анорлар ва кўза» натюрмортида истеъдодли мусаввир Раҳим Ризамуҳаммедов янгича ранглардан фойдаланган. Кашта гулли палак устига қўйилган кўза ва анорлар тасвири ўта нафис бўёқлар ила ишланган. Нафосат барқ уриб турган ушбу кўринишдан қалбга бир олам нур ёғилади.

Муҳаммад Нуриддиновнинг «Тоғ суви» асарида эса зилол сув ифодаси мукаммал бадиий образ даражасига кўтарилган. Дарёдан оби-ҳаёт эмас, гўё қалбдан соф туйғулар оқиб чиқаётгандек таассурот уйғотади. Зеро, иккаласи ҳам тирикликнинг асосий манбаидир. Рассомнинг оқим ҳаракатини усталик билан акс эттиргани қалбда ширин энтикиш ҳосил қилади.

Бундан ташқари, ижод пиллапоясида салмоқли қадамлар билан чиқиб келаётган мусаввирлар асарлари ҳам диққатга сазовор. Хусусан, ёш мусаввир Х.Саноевнинг «Полизда» асарида кузги ҳосилдорлик мавсуми чиройли бўёқларда очиб берилган. Бобо ва невараларнинг палаклар орасидан сара қовунлар кўтариб чиқишаётгани тасвирида ўзига хос маъно бор. Шунингдек, И.Мансуровнинг «Шоҳимардон», Н.Холиқовнинг «Буюк замин» асарлари ҳам табиатни гўзал акс эттиргани билан аҳамиятга молик.

Маҳмуд АҲМЕДОВ,
санъатшунос

Одобнома

«Ассалому алайкум» каломининг қудрати шу қадар буюкки, буни англаб етиш учун унинг маъносидан бохабар бўлмоғимиз лозим. Бу жумла аслида «Ас-салом алайкум» шаклида, яъни «ас» ажратиб ёзилиши керак. Лекин бу сўзни қабул қилган кўпчилик халқларда қулайлик учун чизиқчасиз «ассалом» шаклида қўшиб ёзиш одат тусига кириб кетди. «Салом» сўзи арабча «салима» – ҳозирги келаси замон шакли «йасламу» феълидан олинган бўлиб, «саломатлик, тинчлик, хавф-хатарсиз, нуқсонсизлик, поклик, осойишталик, халос бўлиш, итоаткорлик, бўйсуниш,нажот топиш» каби қатор маъноларни билдиради.

«АССАЛОМ» СЎЗИНИНГ ҚУДРАТИ

«Алайкум» каломи ҳам икки қисмдан иборат. Биринчиси арабча «ала» кўмакчиси, яъни олд қўшимча бўлиб, ўзбек тилидаги «га» жўналиш келишиги қўшимчасига тўғри келади. «Алайкум»нинг иккинчи қисми «кум» эса иккинчи шахс кўплик «сиз»ни билдиради. Шундай қилиб, «Ассалому алайкум» сўзи «Сизга саломатлик, тинчлик ва осойишталик бўлсин» маъносида ишлатилиб келинмоқда.

Саломлашишнинг аҳамияти ҳақида ҳиндларда шундай нақл бор: «Битта салом билан бешта нарсага – ўзини енгил сезиш, шон-шуҳрат топиш, қут-баракали, илмли бўлиш ва ниҳоят узоқ умр кўришга эришилади». Бунинг ёрқин мисолини ўзбек халқ эртакларидаги девлар ҳузурига келган кишиларга «Гар саломинг бўлмаганда, икки ямлаб бир ютардим», дея афу этиш ҳолларида ҳам кўрамиз.

Ҳа, киши чин юракдан айтилган «Ассалому алайкум» деган каломи билан ўзини жуда кўп балою офатлардан сақлаб қолади. Айниқса, янги хонадонга бош эгиб кириб келган келинлар ўзларининг келин саломлари билан бу хонадонга файзу тароват, қут-барака ҳам олиб келадилар. Шунинг учун тўй тараддудларидан чарчаган қайнота-қайноналар тўйдан кейин «Шунча қийналганларим келинимнинг битта саломидан кейин эсимдан чиқиб кетди», деб гапиришади.

Ўзлигини англаган умматлар пайғамбарларимиз одобини ҳамиша одат қилганлар. Биргина мисол келтирамиз: Ўзбекистон Фанлар академиясига 18 йил президентлик қилган улкан олим Обид Содиқовнинг турмуш ўртоғи Муҳаббатхон опа Содиқова у киши ҳақида қуйидагиларни эслайдилар: «Обид акангиз ёш болага ҳам салом бериб юрардилар. Домла, нега болаларга салом бериб юрасиз, десам, боланинг тарбияси шундан бошланади, деб жавоб берардилар».

«Ассалому алайкум» деган муқаддас каломни ҳеч қачон қисқартириб ёки бу сўз ўрнида бошқа жумлани қўллаб бўлмайди. Аммо ўзини бошқалардан юқори тутадиган кибрнамо кишилар «ассалому алайкум» дейиш ўрнига «салом» ёки алик олаётганларида «ваалайкум» дейиш билан кифояланадилар. Бу суҳбатдош кишига нисбатан ҳурматсизлик, менсимаслик бўлади. Баъзи ёшлар эса «Ваалайкум ассалом» ўрнига «алайкум салом», «Ассалому алайкум» ўрнига «сомалайкум» деб кетишади. Агар бу тоифадаги ёшлар «сом» арабча «ўлим», «сом алайкум» «Сизга ўлим» деган маънони англатишлигини билсалар, балки бундай саломлашишга чек қўйишар, деб ўйлаймиз. Шунинг учун ҳам ёшларга оила, боғча ва мактабдан бошлаб «Ассалому алайкум» сўзини тўла айтишга ўргатиш, бу жумланинг маъносини уларга тушунтириш ҳар бир катта ёшдаги кишиларнинг бурч ва вазифасидир.

Хуллас, айтаверсак, гап кўп. Чунки саломлашишнинг ўзига хосликлари ҳам анчагина. Аммо ҳаммасининг маъноси фақат эзгулик, яхшилик, тинч-омонлик, сиҳат-саломатлик тилаш билан боғлиқлиги жиҳатидан умумийлик касб этади. Шундай экан, бир-биримиздан саломимизни канда қилмайлик.

Сиддиқ МЎМИНОВ,
филология фанлари доктори,
профессор

БУ-ҚИЗИҚ

Олма, нок, беҳи ва бошқа дарахтлар қуёш нуридан қанчалик тўла баҳра олса, уларнинг меваси шунчалик тез пишади. Лекин уларга қуёш нури ҳамма вақт ҳам бир текис тушмайди.

Чет эллик ҳаваскор боғбон меваларни жадал етиштиришнинг жуда оддий усулини топди. У дарахт танасининг ҳар жой-ҳар жойига нурни яхши қайтарадиган материал қўйиб чиқди.

Қўшимча суратда нурлантирилган мевалар анча тез пишар, бунинг устига жуда таъмли бўлар экан.

* * *

Киевлик кимёгарлар ўзлари ишлаб чиққан янги ювувчи моддага «ракета» деб ном бердилар. Янги модда воситасида шўр сувда ҳам, чучук сувда ҳам ип газлама ҳамда зиғир поясидан тўқилган материалларни совунсиз ювиш мумкин.

Ракета билан чинни шиша, сирланган идиш ва сопол буюмларни артса ҳам бўлади.

Ракетани ишлатиб кўрган аёллар ундан жуда мамнун.

* * *

Чили давлатининг темир йўлларида олдига найза қадаб қўйилган паровозларни тез-тез учратиш мумкин. Бунинг ажабланадиган жойи йўқ.

Найзалар кўпинча темир йўлларда дайдиб юрадиган қўтослар хавфининг олдини олиш учун ўрнатилган. Ўз вақтида кўрилган бу тадбир «бетамиз» ҳайвонлар билан паровознинг тўқнашуви орқасида юз берадиган кўнгилсиз ҳодисаларга бир мунча чек қўяди.

НИМ ТАБАССУМ

Ҳар кунгидан уйига эрта қайтган эрига хотини ажабланиб дебди:

– Ие, ишингиздан бугун барвақт қайтибсизми?

– Уф, шу билан иккинчи алданишим. Ахир, кеча «ойимникига бориб, бир кеча ётиб келаман» деган эдинг-ку?!

* * *

– Хўжайин, менинг хотиним иш ҳақимни оширишни сиздан илтимос қилишим кераклигини айтган эди. Шунга...

– Яхши, яхши. Бу ҳақда хотиним билан маслаҳатлашиб кўрай-чи...

* * *

Эскигина бир уй олдига ҳашаматли машина келиб тўхтади. Ундан башанг кийинган бир йигит тушиб, уйга кирди.

– Ота, - деди у уй ичидаги қарияга мурожаат қилиб, – мени танияпсизми? Мен ўғлингизман. Ўн йил аввал мени тамаки олиб келиш учун бозорга юборган эдингиз. Мен ўшанда шаҳарда қолдим, яхши иш топдим, уйландим. Ҳозир ўз уйим, автомобилим бор. Бунга нима дейсиз, ота?

– Тамаки қани?

* * *

Шоирдан сўрашипти:

– Сиз жаҳон адабиётида фавқулодда ўрин тутадиган юзта китобни айтиб бера оласизми?

– Очиғини айтсам, билмайман. Мен ҳозирча ўнта китоб чиқарганман, холос.

* * *

Кўчада тез кетиб бораётган бир одамни тиланчи тўхтатиб дебди:

– Жаноб, ҳамёнингиз йўқолгани йўқми?

– Йўқ.

– Жуда яхши. Ундай бўлса, бирон нарса садақа қилинг.

* * *

Ёш рассом таниқли рассомга арз қилипти:

– Бир кунда хоҳлаган расмни ишлаб ташлайман, лекин сотишга келганида бир йилда ҳам сотолмайман.

– Аксинча қилинг, расм ишлашга бир йил сарфланг, шунда уни бир кунда сотасиз.

Тақдимот

"ОЛАШАҚШАҚ"

Ўзбекистон кино усталари янги йилда киноихлосмандлар ҳукмига "Олашақшақ" ҳажвий филмини ҳавола этишди.

Режиссёр Рустам Обидов талқинидаги мазкур филмда "Обид А" театри актёрлари - Обид Асомов, Ботир Муҳаммадхўжаев, Шукрулло Исроилов, Ўткир Муҳаммадхўжаевлар суратга тушишди.

Фильмда яхшилик ва дўстлик, меҳру оқибат, инсоний муносабатлар, кишиларнинг турли шароитлардаги ҳолатлари тасвирланади. Одамлар феъл-атворидаги салбий хусусиятлар енгил ҳажв остига олинади.

"Туркистон-пресс"

ТЕРГОВЧИНИ ТЕРГОВЧИ ТОПИЛДИ

Халқимизда «Қозончининг ҳаққи бор, қайдан қулоқ чиқарса» деган нақл бор. Бу ҳикматни Урганч шаҳар ички ишлар бўлими тергов бўлинмаси бошлиғи Мадиёр Исмоилов ўзича тушунди шекилли, бўғзигача гуноҳга ботган жиноятчиларни ҳам пахтадек оқ, айбсизларни эса айбдорга айлантира оладиган қалбаки ҳужжатлар тўплашдан тоймади. Албатта, бундай қалбакиликлар ортида йирик маблағ туриши ёш болага ҳам маълум. Бироқ бузоқнинг югургани сомонхонагача. Охир-оқибат нафси ҳакалак отиб, ҳақиқат ва адолат тарозусини ўз манфаати йўлида ишлатиб юрган маккор терговчи бошчилигидаги бир гуруҳ маъмурий орган ходимларининг сирлари фош бўлди.

Ўтган йилнинг 18 апрел куни шубҳа остига олинган Хонқа тумани марказидаги Ҳамид Олимжон номли кўчада истиқомат қилувчи Бозорбой Каримов уйи Урганч шаҳар ички ишлар бўлими уюшган жиноятчиликка қарши кураш бўлинмаси тезкор ходимлари ва холислар иштирокида тинтув қилинди. Натижада унинг уйидан маълум миқдордаги героин гиёҳванд моддаси топилди. Б.Каримов шаҳар ички ишлар бўлимига келтирилди. Шу куни Мадиёр Исмоилов ва У.Қурбонов махфий тарзда ўзаро келишиб олишади. У.Қурбонов жиноятчининг укаси Й.Каримов билан учрашиб, акасини қўйиб юбориш эвазига бир миллион сўм пора сўрайди. Айтилган пул олиб келингач, бошлиқ топшириғи билан тезкор вакил Р.Худойберганов шаҳар четида Й.Каримов билан учрашади. Халтадаги пуллар бир машинадан иккинчисига ўтади. Шундан кейин У.Қурбонов порани тақсимлаб чиқади. Унинг ярми тергов бўлими бошлиғига тегади. И.Солаевга 80 минг, Р.Худойберганов билан О.Ниёзматовнинг ҳар бирига 70 минг сўмдан тегади. У.Қурбонов эса ўзига 280 мингни олади.

Энди тергов бўлинмаси бошлиғи олдида жиноятчини қамоқдан чиқариш, уни сутдек оппоқ қилиб кўрсатиш учун қалбаки ҳужжатлар тайёрлаш муаммоси турарди. Кўпни кўрган терговчи ишни жиноятчини суд-тиббий экспертизадан ўтказишдан бошлади. Негаки, Б.Каримов гиёҳванд моддалар сотибгина қолмасдан, балки ўзиям истеъмол қилишини у яхши биларди. Шунинг учун ҳам унинг маслаҳати билан жиноятчининг укаси акаси учун экспертиза кўригидан ўтди. Шундай қилиб процессуал ҳужжат ҳисобланган эксперт хулосасига сохта маълумот киритилади. М.Исмоилов қалбаки ҳужжат тўплашни давом эттира бориб, жиноятни яшириш мақсадида тезкор вакил О.Ниёзматовга 18 апрел куни ўтказилган тинтув далолатномасини қайтадан ёзишни топширади. Тезкор вакил эса «тинтув жараёнида ҳеч қандай жиноятга алоқадор нарса топилмади» қабилида далолатнома тайёрлайди, холислар ўрнига ўзи имзо чекиб, ҳужжатни қалбакилаштиради. Шу тахлит гиёҳванд моддалар савдоси билан шуғулланиб, қанчадан-қанча одамларнинг ёстиғини қуритишга сабабчи бўлган Бозорбой Каримов тергов бўлинмасининг бошлиғи Мадиёр Исмоиловнинг «холис хизмати» билан озод қилинади.

Қонун барчага баробар

Бозорбой энди қариндош-уруғларидан олинган 1 миллион сўм қарзни қисқа муддатда қайтариши лозим эди.

– Гиёҳванд модда савдоси билан яна шуғулланаман, – деди у ўз яқинларига.

Хуллас, Бозорбой доимий мижози, Хонқа тумани маркази Абдулла Қаҳҳор кўчаси 91-уйда яшовчи Жуманазар Йўлдошевдан гиёҳванд моддаларни арзонга олиб, қимматга пуллай бошлади. Орадан беш кун ўтиб, туман деҳқон бозорида 0,5 грам героин гиёҳванд моддасини фуқаро Х.Искандаровга 25 минг сўмга пуллаётган пайтда вилоят миллий хавфсизлик бошқармаси ходимлари томонидан қўлга олинди. Шунингдек, унинг чўнтагидан яна 1,9 грамм героин моддаси топилди. Жиноят излари изқуварларни Жуманазар Йўлдошев уйига олиб келди. Холислар иштирокида тинтув қилинганида бу ердан 3,7 грам опий, 0,1 грамм героин гиёҳванд моддаси топилди.

Ўтган йилнинг октябр ойида вилоят суди биносида бўлиб ўтган суд мажлисида гиёҳванд моддалар савдоси билан шуғулланган жиноятчилар, шунингдек, нафс қулига айланган ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари қилмишига яраша жазоланди.

Эркин ЭРМАТОВ,
«Ишонч» мухбири

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Бухоро шаҳрида ўтган юнон-рум кураши бўйича мусобақада Навоий, Қашқадарё ва Бухоро вилоятларидан келган спортчилар 13 вазн тоифасида куч синашди.

Қизғин беллашувлар сўнгида бухоролик Фирдавс Хотамов, Алиакбар Ғуломов, Яшин Худойқулов, Аъзам Муродов, Илҳом Исматов, Мансур Эргашев ва қашқадарёлик Акбар Эшимов ўз вазн тоифаси бўйича ғолиб бўлди.

Тошкент вилояти соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшма қўмитаси вилоят 1-клиник шифохонаси бош шифокори Улуғбек Усмоновга турмуш ўртоғи **Дилрабо УСМОНОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ISHONCH
МУАССИС: Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

Бош муҳаррир Мирғиёс ҚАЮМОВ

Таҳрир ҳайъати:
Эркин Воҳидов, Сайёра Рашидова, Жория Алимхўжаева, Маъмура Одилова, Маҳмуджон Расулов, Элёр Ёқубов, Зайниддин Риҳсиев (бош муҳаррир биринчи ўринбосари), Виктор Зверев (бош муҳаррир ўринбосари «Ишонч-Доверие»), Мирзоҳид Содиқов, Шамсиддин Эсонбоев, Қудратилла Рафиқов, Мирфозил Олимов.

E-mail: ishonch@dostlink.net; ishonch1@dostlink.net

ТЕЛЕФОНЛАР:
Котибият 56-52-78; Хатлар бўлими 56-85-43; Реклама ва эълонлар бўлими (3712) 56-85-79.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

Босишга топшириш вақти - 21.00
Топширилди - 21.45

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи: 133; 134

Газетага 1998 йил 11 июлда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 00005 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда.

«Шарқ» нашриёт—матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Тиражи: 19500 Буюртма Г— 217 2 3 4 5 6